

بررسی تاثیر نرخ تورم بر رابطه بین نرخ ارز و صادرات در ایران

دکتر علیرضا موغلی^۱، علیرضا نجفی^۲، حمید رضا کامیاب^۳، فردین مردانی^۴

۱. عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول)، ۲، ۳، ۴. دانشجویی کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه پیام نور شیراز

چکیده

اجرای راهبرد گسترش صادرات یکی از متداول ترین سیاست ها برای دستیابی به توسعه و رشد اقتصادی اغلب کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه مانند ایران محسوب می شود. براساس مدل های بررسی اثر نوسان های نرخ ارز و تورم بر قیمت صادرات در این کشورها حائز اهمیت است. در این راستا، هدف مطالعه حاضر بررسی تاثیر نرخ تورم بر رابطه بین نرخ ارز و صادرات در ایران است. نتایج تحقیق نشان می دهد که نوسانهای نرخ ارز اثر مثبت و معناداری بر تولید و صادرات در کشور داشته است. و نتایج نشان داد که نرخ تورم اثر منفی و معناداری بر صادرات در کشور دارد. همچنین نتایج حاکی از این است که نرخ تورم بر رابطه بین نوسانهای نرخ ارز و صادرات اثر منفی و معناداری در کشور داشته است.

واژه های کلیدی: نرخ تورم، نرخ ارز، صادرات

مقدمه

اغلب کشورهای در حال توسعه به دلیل پایین بودن درآمد سرانه و قدرت خرید مصرف کنندگان داخلی با کمبود تقاضا برای کالاهای تولیدی خود مواجه بوده و از بازارهای داخلی وسیعی برخوردار نیستند، بنابراین توسعه صادرات سیاست مناسبی برای پیشبرد اهداف اقتصادی آنها به شمار می رود. گسترش صادرات علاوه بر توسعه بازارهای پیشروی محصولات این کشورها باعث می شود سرمایه گذاری در بخش هایی که از کارایی بیشتری برخوردارند انجام گرفته و به این طریق بهره وری افزایش یابد. با این وجود، میزان موفقیت هر کشور در بازارهای بین المللی به رقابت پذیری نسبی آن کشور بستگی دارد. شاخص قیمت صادرات یکی از شاخص های رایجی است که در تجزیه و تحلیل میزان رقابت پذیری صادرات مورد استفاده قرار می گیرد. از سوی دیگر، نرخ ارز و تورم به عنوان دو عامل تعیین کننده و موثر بر قیمت صادرات شناخته شده است (توکلی و همکاران، ۱۳۹۴).

نرخ ارز به عنوان معیار ارزش برابری پول ملی یک کشور در برابر پول کشورهای دیگر منعکس کننده وضعیت اقتصادی آن کشور در مقایسه با شرایط اقتصادی سایر کشورهاست. نرخ ارز آئینه اقتصاد یک کشور در مقابل سایر کشورها در محیط اقتصاد بین الملل است (مختار شاهی ثانی، ۱۳۸۷).

نرخ ارز یکی از متغیرهای بسیار مهم در بحث تجارت خارجی است و به عنوان یک متغیر کلان در سیاست های اقتصادی دارای اهمیت روزافزونی می باشد. افزایش یا کاهش نرخ ارز بیان کننده قدرت و ضعف پول یک کشور در مقابل پول های خارجی بوده و معیاری جهت نشان دادن رقابت کالاهای ساخت کشور در بازار جهانی می باشد. تغییرات این نرخ به منزله تغییر در قیمت های نسبی در جامعه بوده و بر تخصیص منابع در جامعه تاثیر خواهد گذاشت، همچنین موجب تغییر رقابت کالاهای ساخت داخل در بازارهای جهانی خواهد شد (همان منبع).

مباحث نظری جدید و به دنبال آن بررسی های تجربی انجام یافته حاکی از آن است که نوسان های نرخ ارز اثرات متفاوتی از خود نشان داده است. به بیان دیگر، آثار و پیامد حاصل از کاهش نرخ ارز بر شاخص های مهم کلان اقتصادی، مانند تولید ملی و صادرات، متفاوت از افزایش نرخ ارز است (اصغرپور و همکاران، ۱۳۹۴).

از طرف دیگر، این اعتقاد همواره وجود داشته که تغییر نرخ ارز در تغییر قیمت ها، از طریق قیمت کالاهای وارداتی، موثر است. به بیان دیگر، افزایش نرخ ارز افزایش قیمت کالاهای وارداتی و متعاقباً تورم قیمت های داخلی را به همراه خواهد داشت. در کشورهای در حال توسعه، عوامل داخلی و خارجی بر نرخ تورم تاثیر می گذارند. با توجه به آزمون های انجام شده با استفاده از داده های ایران، یافتند که نرخ ارز بالا منجر به قیمت بالای کالاها خواهد شد و در نهایت انتخاب سیاست مالی در مبارزه با تورم اثر بسیار مهمی دارد. در ایران عامل اصلی اثرگذار بر تورم، عوامل داخلی است (دریلند مدت) نرخ ارز یکی از این عوامل داخلی است به این صورت که افزایش عرضه ارز و به دنبال آن کاهش ارزش آن، موجب بالارفتن تقاضای داخلی و در نهایت بالارفتن تورم خواهد شد. از طرفی رژیم های ارزی مناسب که منجر به قوی تر شدن ارز می گردد، بر کاهش تورم تاثیر می گذارد (طهماسبی و همکاران، ۱۳۹۳).

بررسی رفتار نرخ ارز در اقتصاد ایران با سابقه پر نوسان از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. به بیان دیگر هرگاه به تاثیر گذاری نقش این متغیر در کسری بودجه دولت، رشد پایه پولی، نقدینگی، تورم، تراز تجاری پرداخته شود، ملاحظه می شود که هر گونه تغییر در نرخ ارز به صورت چشمگیری سایر متغیرهای اقتصادی را متاثر می سازد زیرا از یک سو درآمدهای دولت از محل صادرات نفت نقش عمده ای در اقتصاد کشور دارد و از طرف دیگر وابستگی کشور به واردات منجر به آن می شود که دامنه اثرات این متغیر بسیار فراتر از یک اثر محدود کوتاه مدت باشد بروز نوسان در نرخ ارز منجر به تغییراتی در حجم واردات و صادرات می گردد. این تغییرات تراز تجاری تاثیرات زیادی روی حجم تولیدات

داخلی، کسری بودجه و نقدینگی و همین طور قیمت های داخلی برجای می گذارد. از سوی دیگر هرگونه نوسان و ناپایداری نرخ ارز بر روی قیمت تمام شده تولیدات داخلی موثر می باشد و از این لحاظ می تواند به تشدید شرایط تورمی در کشور دامن بزند (تمیزی، ۱۳۹۳).

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

تورم معضل اقتصادی مهمی در کشورهای در حال توسعه چون ایران است. مردم به خوبی تاثیر منفی تورم را بر رفاه اقتصادی و کاهش قدرت خرید خود لمس می کنند و خواستار مهار قیمتها و ثبات درآمد واقعی خود هستند. اگر نرخ ارز نوسان های شدیدی را ظاهر سازد، ارزش کالاهای صادراتی و هزینه کالاهای وارداتی به پول داخلی، شدیداً تحت تاثیر قرار می گیرد و بنابراین هر چه عوامل تجارت خارجی کشور خطر گریز تر باشند و سهم تجارت خارجی در تولید ناخالص ملی و صادرات بیشتر باشد نوسان های نرخ ارز تاثیر بیشتری در جهت کاهش تولید داخلی، افزایش قیمت ها و تشدید تجارت خارجی خواهد داشت (پیرایی و پسندیده، ۱۳۸۱).

یکی از مباحث عمده اقتصاد، اثر نوسان های مختلف ارز بر شاخص قیمتها و تورم در سطوح کلان است. از آنجا که قیمت های داخلی سعی در تعدیل بانرخ ارز دارند، این مسئله که آیا نوسان های نرخ ارز در کشورمان تورم را می باشد یا خیر مطرح می گردد. نوسان های غیرعادی نرخ ارز باعث کاهش نسبی قدرت خرید در قیاس با موازنه های بین المللی است. این امکان وجود دارد که بین نرخ ارز و تورم یک دایره علی و معلولی وجود داشته باشد. یعنی با بالا رفتن نرخ ارز و قیمت کالاهای وارداتی تورم ایجاد شده و خود این تورم موجب افزایش دوباره در نرخ ارز گردد. بنابراین به دلیل ترس از اثرگذاری نرخ ارز بر تورم، تمایل عمومی در جهت ثابت نگهداشتن این نرخ است. در واقع اهمیت نرخ ارز به دلیل نسبی بودن آن، به عنوان قیمت می باشد. یعنی نرخ ارز قیمت نسبی پول خارجی به پول داخلی است و بنابراین افزایش آن موجب ارزان شدن کالا های وارداتی و گرانی کالاهای وارداتی می گردد و بالعکس.

تغییرهای نرخ ارز نتایجی به دست می دهد که دقیقاً در نقطه مقابل نتایج حاصل از تغییر قیمت جهانی است. با افزایش قیمت های داخلی و کاهش نرخ ارز، می تواند از افزایش قیمتهای جهانی ناشی گردد. کاهش ارزش پول داخلی و تنزل می تواند سطح قیمتهای داخلی یک کشور کوچک را افزایش داده و سطح محصول آنها را کاهش دهد. در مقابل افزایش ارزش پول داخلی نتیجه عکس به دست خواهد داد (توکلی و همکاران، ۱۳۹۴).

مزیت نسبی سیاست مالی در تاثیری گذاری آن بر تولید داخلی تبلور می یابد، سیاست پولی نیز در خصوص تغییر دادن نرخ ارز دارای مزیت نسبی است. در مورد کشورهای کوچک، این نتایج به ما گوشزد می کند که وقتی سطح قیمتها و نرخ تورم مطمح نظر سیاست گذاران باشد باید سیاست پولی اعمال کرد و وقتی که میزان محصول منظور باشد باید سیاست مالی را اعمال کرد (فرزین و اصغرپور، ۱۳۸۳).

کاندیل (۲۰۰۷) به بررسی رابطه هدف گذاری تورم و نرخ ارز می پردازد. نتایج این مطالعه بیان می کند نرخ ارز یکی از مهم ترین متغیرهای کلان اقتصادی در کشورهای نوظهور بوده و بر تورم و فعالیتهای اقتصادی تأثیرگذار است. به علاوه در کشورهایی که سیاست هدف گذاری تورم را اجرا می کنند، تأثیر تغییرات نرخ ارز بر تورم کاهش یافته و پذیرش این سیاست در این کشورها موجب کاهش یا افزایش نوسانات نرخ ارز اسمی و واقعی نشده است. به علاوه شواهد به دست آمده نشان می دهد که کشورهای با تورم بالا و ناپایدار تمایل به افزایش نرخ ارز اسمی در حین اجرای سیاست هدف گذاری تورم دارند.

گاش (۲۰۱۵) در مطالعه خود به بررسی تأثیر بی ثباتی نرخ ارز و محیط تورمی بر میزان انتقال نرخ ارز در ۳۷ کشور در حال توسعه و توسعه یافته ۱۹۸۰ می پردازد. نتایج تخمین مدل مبین این است که با قرار - طی سالهای ۲۰۰۹ گرفتن

در محیط تورمی آرام، میزان انتقال نرخ ارز کاهش یافته و بی ثباتی نرخ ارز در هر دو گروه کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته تأثیر مثبت و معنی دار بر قیمت کالاهای وارداتی دارد.

آگوئری و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی روابط متقابل انحرافات نرخ ارز و ماندگاری تورم در چهار کشور آمریکای لاتین (برزیل، مکزیک، اروگوئه و ونزوئلا) می پردازند. نتایج مطالعه شواهد کافی جهت تأثیر انحرافات نرخ ارز بر تورم را ارائه نمی دهد. اما طبق نتایج به دست آمده، تأثیر نامتقارن تغییرات نرخ ارز بر رفتار تورم تبیین شده است؛ به طوری که افزایش ناگهانی نرخ ارز تعادلی موجب بروز ماندگاری شده در حالیکه افزایش کم (تدریجی) نرخ ارز تعادلی یا شرایط ثبات نسبی، باعث موقتی بودن تورم می شود.

کازرونی و رستمی (۱۳۸۶) به مطالعه اثرات نامتقارن نوسانات نرخ ارز بر تولید و ۱۳۴۰ پراختند. آنها با استفاده از فیلتر هودریک - قیمت در ایران در بازه زمانی ۱۳۸۱ پرسکات و فیلتر کالمن، شوکهای پیش بینی شده و پیش بینی نشده را تجزیه نموده و سپس اثر این شوکها را بر تولید واقعی و قیمت بررسی کردند. نتایج برآورد حاکی از آن است که نوسانات نرخ ارز پیشبینی شده بیشتر از پیش بینی نشده، تولید واقعی را دچار نوسان میکند، ولی در ارتباط با قیمت عکس این حالت اتفاق می افتد. نتایج مطالعه در زمینه اثر شوکهای مثبت و منفی نرخ ارز بیانگر آن است که شوک منفی (کاهش) نرخ ارز، تولید واقعی را بیشتر از شوک مثبت (افزایش)، تحت تأثیر قرار خواهند داد؛ در حالی که شوکهای منفی نرخ ارز روی قیمت بیشتر تأثیرگذار است.

فرزینوش و اصغرپور (۱۳۸۶) مطالعه ای جهت بررسی اثرات نامتقارن نوسانات نرخ ارز بر تولید و قیمت در ایران انجام داده اند. آنها با استفاده از فیلتر هودریک و پرسکات، شوکهای نرخ ارز را استخراج نموده و تأثیر آن را بر تولید واقعی و سطح قیمتها بررسی کرده اند. نتایج این بررسی نشان دهنده آن است که قدرمطلق اثر شوک مثبت نرخ ارز بر قیمت بیش از شوک منفی می باشد. در شرایط رکودی که سطح قیمت ها پایین است کاهش ارزش پول ملی می تواند با افزایش اندک سطح قیمتها، اثر مثبت و معناداری بر تولید واقعی داشته باشد. در سطح قیمتهای بالاتر، کاهش ارزش پول ملی موجب افزایش قابل ملاحظه سطح قیمتها شده و اثر ناچیزی بر تولید خواهد گذاشت.

مهرابی و همکاران (۱۳۸۹) به مطالعه اثر شوکهای نرخ ارز و شکاف تولید بر تورم در ایران پرداخته اند. آنها با استفاده از فیلتر هودریک پرسکات و فیلتر کالمن روند بلندمدت نرخ ارز را به دست آورده و در قالب الگوی تصحیح خطای برداری اثرات این شوکها را بررسی کرده اند. نتایج این مطالعه بیانگر آن است که شوک مثبت نرخ ارز تأثیر منفی، و شوک منفی نرخ ارز تأثیر مثبت بر تورم دارد. همچنین تورم در بلندمدت کمتر از کوتاه مدت به نرخ ارز وابسته است.

کازرونی و همکاران (۱۳۹۱) به بررسی تأثیر بیثباتی نرخ ارز بر شاخص قیمت صادرات و واردات یا درجه عبور نرخ ارز در ایران پرداخته اند. آنها جهت این مطالعه با ۱۳۵۴ شاخص بی ثباتی نرخ ارز را با استفاده از مدل گارچ - استفاده از داده های ۱۳۸۸ برآورد کرده و سپس تأثیر بی ثباتی نرخ ارز و متغیرهای دیگر را بر شاخص (GARCH) قیمت کالاهای وارداتی بررسی نموده اند. نتایج نشان می دهد که بی ثباتی نرخ ارز تأثیر مثبت بر درجه عبور نرخ ارز دارد. به عبارتی، بی ثباتی نرخ ارز تأثیر مثبت و معناداری بر شاخص قیمت کالاهای وارداتی خواهد داشت.

فرضیه های پژوهش

با توجه به هدف تحقیق حاضر که به بررسی تاثیر نرخ تورم بر رابطه بین نرخ ارز و صادرات در ایران می پردازد فرضیات تحقیق به شرح ذیل می باشد:

فرضیه اول: نرخ تورم بر صادرات در ایران تاثیر معناداری دارد.

فرضیه دوم: نرخ ارز بر صادرات در ایران تاثیر معناداری دارد.

فرضیه سوم: نرخ تورم بر رابطه بین نرخ ارز و صادرات در ایران تاثیر معناداری دارد.

داده ها و نتایج تحقیق

آمار و اطلاعات متغیرها از بانک اطلاعات سری های زمانی بانک مرکزی استخراج شد آمار و اطلاعات مربوط به کلیه ی متغیرها از حسابهای ملی و گزارشات اقتصادی بانک مرکزی ایران جمع آوری شده است. دوره مورد بررسی این مطالعه بر اساس امکان دسترسی به آمار و اطلاعات، محدوده ی سالهای 1350 تا 1396 می باشد. صادرات در این پژوهش به عنوان متغیر وابسته می باشد. صادرات هر کشور به عنوان بخش مهمی از تراز پرداختها، تحت تاثیر متغیرهای متعددی قرار دارد و نرخ ارز واقعی به عنوان یکی از مهم ترین و مؤثرترین متغیرهای اقتصاد کلان، همواره صادرات و در نتیجه تولید ناخالص داخلی را با تغییراتی مواجه می نماید. نرخ ارز و تورم در این پژوهش به عنوان متغیر مستقل می باشد. در این بخش نرخ ارز و تورم در اقتصاد ایران با استفاده از داده های مربوط به متغیرهای اقتصادی - فصلی بازه زمانی تحقیق در ایران از بانک اطلاعات سری زمانی اقتصادی بانک مرکزی و مرکز آمار ایران استخراج شده است.

نتایج آزمون فرضیه ها

فرضیه اول: نرخ تورم بر صادرات در ایران تاثیر معناداری دارد.

جدول ۱ تحلیل واریانس و ضریب همبستگی نرخ تورم بر صادرات

منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	R2	F (سطح معناداری)	ضریب همبستگی (سطح معناداری)
رگرسیون	95.089	1	95.089	۰,۴۶۵	8.676	-0.682
باقیمانده	109.601	10	10.960		(0.01)	(0.007)

جدول ۱ نشان می دهد که F مشاهده شده (8.676) در سطح اطمینان ۹۵٪ ($P=0.01$) معنادار هست؛ بنابراین، مدل معنی دار بوده و بین متغیر مستقل و وابسته یک رابطه خطی وجود دارد. همچنین با توجه به مقدار R^2 (۰,۴۶۵) می توان بیان نمود ۴۶,۵ درصد از واریانس صادرات برحسب نرخ تورم، قابل پیش بینی است. همچنین مقدار ضریب همبستگی نشان می دهد که رابطه معکوس و معناداری بین نرخ تورم و صادرات وجود دارد ($R=-0.682$ و $P<.05$)؛ که با افزایش نرخ تورم، صادرات کاهش می یابد.

جدول ۲ خلاصه اطلاعات ضریب رگرسیون صادرات برحسب نرخ تورم

شاخص	مقدار β	انحراف استاندارد	t آزمون	سطح معناداری
مقدار ثابت	9.973	2.257	4.418	0.001
نرخ تورم	-0.341	.116	-2.945	0.0015

همان طور که بر اساس جدول ۲ ملاحظه می شود، ضریب برآورد شده برای متغیر نرخ تورم برابر ۰.۳۴۱- و سطح معنی داری آن برابر ۰.۰۰۱۵ می باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ کمتر از ۰,۰۵ است؛ که نشان دهنده این است که بین نرخ تورم و صادرات رابطه منفی و معنی داری وجود دارد.

فرضیه دوم: نرخ ارز بر صادرات در ایران تاثیر معناداری دارد.

جدول ۳ تحلیل واریانس و ضریب همبستگی نرخ ارز بر صادرات

ضریب همبستگی (سطح معناداری)	F (سطح معناداری)	R ²	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییر
0.083 (0.001)	11.343 (0.001)	0.421	0.398	1	0.398	رگرسیون
			0.070	117	8.221	باقیمانده

جدول ۳ نشان می‌دهد که F مشاهده شده (11.343) در سطح اطمینان ۹۵٪ ($P=0.001$) معنادار می‌باشد؛ بنابراین، مدل معنی‌دار بوده و بین متغیر مستقل و وابسته یک رابطه خطی وجود دارد. همچنین با توجه به مقدار R^2 (0.421) می‌توان بیان نمود ۴۲٫۱ درصد از واریانس صادرات برحسب نرخ ارز قابل پیش‌بینی است همچنین مقدار ضریب همبستگی نشان می‌دهد که رابطه مستقیم و معناداری بین نرخ ارز و صادرات وجود دارد. ($R=0.083$ و $P<0.05$). بدین معنا که با افزایش نرخ ارز، صادرات افزایش می‌یابد.

جدول ۴ خلاصه اطلاعات ضریب رگرسیون صادرات برحسب نرخ ارز

شاخص	مقدار β	انحراف استاندارد	t آزمون	سطح معناداری
مقدار ثابت	2.903	0.179	16.253	0.000
نرخ ارز	0.148	0.044	3.368	0.001

همان‌طور که بر اساس جدول ۴ ملاحظه می‌شود، ضریب برآورد شده برای متغیر نرخ ارز برابر 0.148 و سطح معنی‌داری آن برابر ۰٫۰۰۱ می‌باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ کمتر از ۰٫۰۵ است؛ که نشان‌دهنده این است که بین نرخ ارز و صادرات رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: نرخ تورم بر رابطه بین نرخ ارز و صادرات در ایران تاثیر معناداری دارد.

جدول ۵ تحلیل واریانس و ضریب همبستگی صادرات برحسب تاثیر نرخ تورم بر نرخ ارز

ضریب همبستگی (سطح معناداری)	F (سطح معناداری)	R ²	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	منبع تغییر
0.349 (0.000)	16.202 (0.000)	0.322	1.097	1	1.097	رگرسیون
			0.068	117	7.921	باقیمانده

جدول ۵ نشان می‌دهد که F مشاهده شده (16.202) در سطح اطمینان ۹۵٪ ($P=0.000$) معنادار می‌باشد؛ بنابراین، مدل معنی‌دار بوده و بین متغیر مستقل و وابسته یک رابطه خطی وجود دارد. همچنین با توجه به مقدار R^2 (0.122) می‌توان بیان نمود حدود ۳۲٫۲ درصد از واریانس صادرات برحسب اثر تعاملی نرخ تورم بر نرخ ارز قابل پیش‌بینی است. همچنین مقدار ضریب همبستگی نشان می‌دهد که رابطه مستقیم و معناداری بین اثر تعاملی نرخ تورم بر نرخ ارز و تردید صادرات وجود دارد ($R=0.349$ و $P<0.05$). بدین معنا که با افزایش نرخ تورم، صادرات با افزایش نرخ ارز افزایش می‌یابد.

جدول ۶ خلاصه اطلاعات ضریب رگرسیون صادرات برحسب تاثیر نرخ تورم بر نرخ ارز

شاخص	مقدار β	انحراف استاندارد	t آزمون	سطح معناداری
مقدار ثابت	2.874	0.157	18.273	0.000
نرخ تورم	0.149	0.037	4.025	0.000
نرخ ارز	0.143	0.034	4.238	0.000
اثر تعاملی نرخ تورم بر نرخ ارز	0.232	0.053	4.354	0.000

بر اساس جدول ۶ نتایج حاکی از آن است که در این آزمون، ضریب برآورد شده برای متغیر رازداری برابر 0.149 و سطح معنی‌داری آن برابر صفر می‌باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪ کمتر از ۰.۰۵ است؛ که نشان‌دهنده این است که بین رازداری و تردید حرفه‌ای حسابرس رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در این مقاله سعی شده است تاثیر نرخ تورم بر رابطه بین نرخ ارز و صادرات در ایران در اقتصاد ایران مورد بررسی قرار گیرد. نتایج تحقیق که حاکی از اثر گذاری مثبت و معناداری نوسان های نرخ ارز بر رشد تولید و صادرات کشور می باشد، در حقیقت افزایش ناگهانی نرخ ارز می تواند منجر به رقابت پذیری کالاهای صادراتی و در نهایت افزایش صادرات گردد که این امر تولید در کشور را افزایش خواهد داد. و نتایج تحقیق نشان داد نرخ تورم بر صادرات تاثیر منفی و معناداری در کشور دارد. همچنین نتایج حاکی از این است که نرخ تورم بر رابطه بین نوسانهای نرخ ارز و صادرات اثر منفی و معناداری در کشور داشته است.

این نتایج بیانگر آن است که نااطمینانی تاثیرات حاصل از نوسان های نرخ ارز باید به عنوان یک مسئله مهم از سوی سیاست گذاران اقتصادی مد نظر قرار گیرد و با اعمال سیاست های مناسب فضای مطمئن برای رشد تولید و کنترل تورم حاصل گردد. در دنیای کنونی نیز نظام تثبیت و میخکوب نرخ ارز منسوخ شده است و کارایی لازم را ندارد و اغلب کشورها نیز از نظام شناور با درجاتی متفاوت از انعطاف بهره می برند. بنابراین لازم است برای کاهش نااطمینانی نرخ ارز در نظام شناور، سیاست های مناسب ارزی، پولی و مالی به صورت هماهنگ و با در نظر گرفتن تمامی جوانب طراحی شوند. از این رو با توجه به روند صعودی نرخ تورم در سال های اخیر و وجود نرخ تورم لجام گسیخته در اقتصاد ایران استفاده از سیاست کاهش ارزش پول ملی همان افزایش نرخ ارز رسمی می تواند مکمل سیاست های ضد تورمی باشد. با بررسی نتایج به دست آمده موارد ذیل را می توان به عنوان مهم ترین راهکارها و توصیه های سیاستی برآمده از نتایج این مطالعه به سیاستگذاران اقتصادی ایران و سایر کشورهای تحت مطالعه بیان نمود:

پیشنهاد می گردد سیاستگذاران اقتصادی ایران و شرکای تجاری آن با اتخاذ سیاست های مناسب ارزی نوسانهای نرخ ارز را مهار نموده و از این طریق بی ثباتی قیمت‌های کالاهای صادراتی خود را به حداقل برسانند. این امر منجر به ثبات بازارهای بین المللی خواهد شد.

- از آنجایی که تورم اثر تشدیدکننده ای بر میزان انتقال نرخ ارز دارد سیاستگذاران کشورهای تحت مطالعه می توانند با اتخاذ سیاست هایی جهت کنترل نرخ تورم و کاهش سطح عمومی قیمت های داخلی به کاهش نوسان های نرخ ارز به قیمت صادرات و در نتیجه ثبات قیمت کالاهای صادراتی کمک کنند.

- از آنجایی که تغییرات نرخ ارز از طریق شاخص قیمت صادرات جذب می گردد، بنابراین می توان گفت افزایش نرخ ارز نمی تواند سیاست مناسبی جهت توسعه صادرات به شمار رود.

با توجه به این که درآمدهای نفتی در نوسان مداوم می باشند و به ویژه در حال حاضر نیز به دلیل اعمال تحریم های شدید غرب علیه ایران، با تکیه بر تجربیات گذشته که نشان دهنده تاثیر منفی این نوسانات بر اقتصاد کشور بوده و با اشاره به تاسیس صندوق توسعه ملی که دولت را ملزم به واریز قسمتی از درآمدهای نفتی به این صندوق می نماید، پیشنهاد می گردد ضمن تدبیر هوشمندانه نظام برای رفع تحریم های فعلی، نسبت به استفاده از راهکارهای سیاسی و اجتماعی لازم جهت تقویت وفاق ملی اقدام شود. همچنین دولت با گسترش پایه های مالیاتی و تقویت انضباط مالی خود، به هیچ عنوان از منابع صندوق مزبور جهت هزینه های جاری استفاده ننماید و این منابع را صرفا برای طرح های

زیربنایی و بلندمدت با اعطای تسهیلات به سرمایه گذاران بخش خصوصی هزینه نماید که علاوه بر افزایش ظرفیت های اقتصادی کشور سبب حفظ ارزش پول ملی نیز می گردد.

فهرست منابع

فارسی

- اصغرپور، حسین کازرونی، علیرضا، میرانی. نینا (۱۳۹۴). تأثیر محیط تورمی بر انتقال اثر نرخ ارز بر شاخص قیمت واردات در ایران، فصلنامه نظریه های کاربردی اقتصاد، سال دوم، شماره ۲، صص ۱۵۵-۱۷۸
- پیرایی خسرو، پسندیده کوروش، 1381، مطالعه تجربی رابطه بین نرخ ارز و تورم در ایران، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، سال اول، شماره چهارم، صص ۸۰-۶۱
- تمیزی، علیرضا (۱۳۹۳). بررسی میزان انتقال نرخ ارز بر شاخص قیمت کالاهای صادراتی در ایران با لحاظ نمودن اثرات نرخ تورم و درجه باز بودن تجاری، فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسیهای اقتصادی سابق)، دوره 11، شماره 3 صص ۶۱-۷۹
- توکلی. اکبر، فیروزه، نگین و کریمی، فرزاد (۱۳۹۴). تاثیر نوسانهای نرخ ارز بر رشد اقتصادی و نرخ تورم ایران، دوفصلنامه علمی-تخصصی اقتصاد توسعه و برنامه ریزی، سال چهارم، شماره اول
- طهماسبی، بهمن، جعفری صمیمی. احمد و فرجادی. غلامعلی (۱۳۹۳). بررسی اثر صادرات غیرنفتی بر نرخ ارز حقیقی در ایران، فصلنامه علوم اقتصادی، سال ۸، شماره 26، صص ۵۳-۷۵
- فرزینوش اسدا ...، اصغر پورحسین، (۱۳۸۶)، اثرات نامتقارن نوسانات نرخ ارز بر تولید و قیمت در ایران، فصل نامه علوم اقتصاد، شماره ۱، صص ۱۳۹-۱۶۴
- کازرونی علیرضا، رستمی نسرين، (۱۳۸۶)، "اثرات نامتقارن نوسانات نرخ ارز بر تولید واقعی و قیمت در ایران، پژوهش نامه اقتصادی، صص ۱۷۷-۱۹۶
- کازرونی، علیرضا، سلمانی، بهزاد، و فشاری، مجید (۱۳۹۱). تأثیر بی ثباتی نرخ ارز بر درجه انتقال اثر نرخ ارز در ایران، فصلنامه مطالعات کاربردی در ایران، سال ۱، شماره ۲، صص ۱۱۴-۱۵۲
- مهرابی بشرآبادی، حسین، شرافتمند. حبیبه و باغستانی. علی اکبر (۱۳۸۹) بررسی تأثیر شوکهای نرخ ارز و شکاف تولید بر تورم در ایران، مجله دانش و توسعه، شماره 33، صص ۱-۲۰
- مختار شاهی ثانی، امیر عباس، (۱۳۸۷)، اثر نوسانهای نرخ ارز بر جریانهای تجاری در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.

انگلیسی

- Akofio-Sowah, N. A.** (2012), "Is There a Link Between Exchange Rate Pass-Through and The Monetary Regime: Evidence From Sub-Saharan Africa and Latin America", *International Advanced Economic Research*, Vol. 15, PP. 296-309.
- Kandil, M & Dincer, N.** (2007) "A Comparative Analysis Of Exchange Rate Fluctuations and Economic Activity: The Cases Of Egypt and Turkey" Working Paper 0722.
- Ghosh, A.** (2015), "Exchange Rate Pass Through, Macro Fundamentals and Regime Choice in Latin America", *Journal Macroeconomics*, Vol. 35, PP. 163-171.